

T É N Y E K

Európai Munkavédelmi Ügynökség

Munkavédelem az oktatási ágazatban

Bevezetés

Az oktatási létesítményekben ugyanazok a veszélyek állhatnak fenn, mint más munkahelyeken. Az oktatási munkahelyeken azonban ott vannak a tanulók és hallgatók is. Ezek sebezhetőek lehetnek, mivel fiatalok, tapasztalatlanok és gyakran nem is tudnak az egészséget és biztonságot fenyegető veszélyekről. Sőt, ők maguk is veszélyt jelenthetnek.

Munkavédelmi irányítás

A munkáltatók kötelesek felmérni a munkavállalók egészségét és biztonságát fenyegető kockázatokat, és intézkedéseket tenni ezeknek a kockázatoknak a kezelésére⁽¹⁾. Ezt az eljárást egy sor lépésre lehet lebontani, az alábbiak szerint:

- tervezzük meg felmérésünket, a munkavállalókkal konzultálva;
- határozzuk meg a veszélyeket;
- állapítsuk meg, kit érhet ártalom, hogyan és hol;
- mérjük fel a kockázati szintet és határozzuk meg az intézkedéseket;
- tegyünk lépéseket a kockázat kiküszöbölésére vagy csökkentésére;
- kísérik figyelemmel és vizsgáljuk felül az intézkedéseket.

Ez a tény-levél az oktatási munkahelyeken előforduló néhány általános veszélyt és kockázatot ismertet, javaslatokkal azok megelőzésére, de tekintettel az ágazat kiterjedésére és a tény-levél rövidegére, nem minden veszéllyel lehet itt foglalkozni. Olyan tevékenységekre, mint például az iskolai kirándulások és szabadidős tevékenységekre (pl. sport), ez a tény-levél nem terjed ki, jóllehet esetleg azokat is vizsgálni kell a kockázatelemzés készítésekor⁽²⁾.

Biztonságos munkakörnyezet

Egy oktatási intézménynek biztonságos és egészséges munkahelynek és tanulási környezetnek kell lennie. Ehhez a kockázatelemzésnek ki kell terjednie a munkakörnyezet megtervezésére, elrendezésére és megépítésére. Kiemelten figyelembe kell venni azokat az eseteket, amikor sérülékeny csoportok vannak a helyszínen (pl. nagyon fiatal gyerekek), és tekintettel kell lenni a fogyatékkal élő személyek igényeire is.

Öt pont, amire oda kell figyelni

- Belső munkahelyeknek, legyenek azok osztálytermek, tanári szobák vagy konyha, megfelelő szellőzéssel, világítással, páratartalommal és mérettel kell rendelkezniük, és azokat tisztán kell tartani.

⁽¹⁾ A Tanács 1989. június 12-i 89/391/EGK irányelve a dolgozók munkahelyi egészségügyének és munkahelyi biztonságának javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről, amit minden tagállam átvett jogrendjébe.

⁽²⁾ Lásd 45. számú tény-levél: Munkavédelmi irányítási rendszer az oktatási ágazatban.

- Ha járművek közlekednek a területen, egyértelműen ki kell jelölni az útvonalakat, és lehetőség szerint elkülöníteni a gyalogos és jármű forgalmat.
- A padozatokat megfelelően karban kell tartani és takarítani kell az elcsúszás és elbotlás kockázatának csökkentése végett.
- Különös gondot kell fordítani a leesés elleni védelemre olyan helyeken, mint például az erkélyek és lépcsőházak. Különleges szegélyvédelemre lehet szükség igen kis gyermekek esetében.
- Az átlátszó ajtókat és ablakokat jól láthatóan jelölni kell, és azokat megfelelő anyagból kell készíteni.

Csúszások és botlások

Az elcsúszás és elbotlás a leggyakoribb balesetek közé számít, és az oktatási intézményekben, ahol sok fiatal mozoghat viszonylag szűk térben, ez a kockázat még nagyobb, mint más munkahelyeken. Az elbotlások és elcsúszások okainak szerepelniük kell a kockázatfelmérésben. Ezek több kockázati tényezőre oszthatók⁽³⁾:

- környezeti (pl. a padlófelület);
- szennyezés (pl. padlón kifolyt víz);
- szervezési (pl. takarítási rendszerek hiánya);
- lábbeli; és
- egyéni tényezők (pl. mozgássérült munkavállalók).

Karbantartás

Az oktatási épületek karbantartása és javítása külső vállalkozót igényelhet. Egyértelmű kommunikációra van szükség az iskola és a vállalkozó között, hogy mind a munkavállalók, mind a diákok biztonságban legyenek. A vállalkozóknak tudatában kell lenniük az oktatási intézményben végzett munka fokozott kockázatainak, az iskolai személyzetet pedig utasítani kell, milyen módon tarthatják távol a tanulókat a munkaterülettől.

A szállítási balesetek kockázatának csökkentése végett a szállításokat úgy kell időzíteni, hogy járművek ne legyenek a munkaterületen olyan időben, amikor a tanulók beérkeznek az épületbe vagy onnan távoznak.

A napi karbantartási műveleteket, mint amilyen például a takarítás és kisebb javítások, szintén számításba kell venni. Mind a munkavállalókat, mind a tanulókat meg kell védeni a különleges veszélyektől (pl. mérgező felmosószerek). Különösen fontos lehet az anyagok és eszközök biztonságos tárolása.

Tűzvédelem és vészhelyzeti tervezés

Megfelelő tűzvédelmi intézkedéseket kell tenni minden oktatási létesítményben, rendszeresen ellenőrzött menekülési eljárásokkal, kijelölt és jelzett menekülő utakkal, valamint tűzoltó készülékekkel és egyéb felszerelésekkel, amelyeket ugyancsak rendszeresen ellenőrizni kell. Vészhelyzeti eljárásokat kell kidolgozni olyan esetekre, amikor például baleset történik az iskolai műhelyben vagy a sportpályán.

Munkavédelem a laboratóriumokban és műhelyekben

A laboratóriumokban és a műhelyekben lehetnek a tanulók leginkább kitéve veszélyes anyagok és gépek kockázatainak. Az oktatási szint nagy mértékben befolyásolja a veszély fajtáját és a kockázat mértékét, de van azért néhány közös jellemző.

- Írásos utasításokat kell jól látható módon kitenni, és hangsúlyozottan ki kell emelni a biztonsági előírásokat.
- A biztonsági utasításokat szóban meg kell adni, és ki is kell tenni minden kísérlet megkezdése előtt.
- A tanároknak saját viselkedésükkel kell jó példát mutatni a biztonságos magatartásra.
- Mindenkor megfelelő felügyeletet kell biztosítani.
- Mindenkinek, aki valamilyen gépet kezel, tisztában kell lennie a használatra és karbantartásra vonatkozó utasításokkal, valamint a munkavédelmi követelményekkel.
- Megfelelő egyéni védőeszközöket és munkaruhát kell viselni.
- A gépeket és szerszámokat rendszeresen kell ellenőrizni és karbantartani.

⁽³⁾ Oktatási tájékoztató 2 – Elbotlások és elcsúszások megelőzése az oktatási ágazatban. Health and Safety Executive („Munkavédelmi Hatóság”), Egyesült Királyság. <http://www.hse.gov.uk/pubns/edis02.pdf>.

- A veszélyes anyagokat, szerszámokat és eszközöket biztonságosan kell tárolni, hogy illetéktelen személyek azokat ne tudják használni.
- A laboratóriumot és a műhelyt tisztán kell tartani, gondoskodni kell a berendezések és eszközök karbantartásáról.
- Szükség esetére megfelelő elsősegély felszerelést, például vészzuhanyt kell biztosítani.

A Tanács 1994. június 22-i, fiatalok munkahelyi védelméről szóló 94/33/EK irányelvén alapuló nemzeti előírások lehetnek mérvadóak, különösen a munkatapasztalat szerzési programok terén.

Váz- és izomrendszeri problémák

A kézi anyagmozgatás súlyos terhek mozgatását jelenti kézi vagy testi erővel, amit lehetőleg kerülni kell. Az oktatási ágazatban különösen ott áll fenn a sérülés kockázata, ahol kis gyerekeket kell emelni. A munkával összefüggő felső végtagi problémák eredhetnek a munkahely és munkaállomás rossz ergonómiai kialakításából, például hosszú ideig végzett számítógépes munkánál az iskola irodájában.

Az európai megelőzési megközelítés⁽⁴⁾

- Kerüljük el a váz- és izomrendszeri problémák (musculoskeletal disorders, MSD) kockázatát.
- Értékeljük a ki nem küszöbölhető MSD kockázatot.
- Forrásánál küzdjük le az MSD kockázatát.
- A munkát illesszük az egyénhez.
- Alkalmazkodjunk a műszaki fejlődéshez.
- Helyettesítsük a veszélyest nem veszéllyessel vagy kevésbé veszéllyessel.
- Dolgozzunk ki egységes, átfogó megelőzési stratégiát.
- A kollektív védelmi intézkedések elsőbbséget élveznek az egyéni védelmi megoldásokkal szemben.
- Adjunk megfelelő utasításokat, és oktassuk ki a munkavállalókat.

Stressz

A munkával összefüggő stressz akkor jelentkezik, amikor a munkakörnyezet követelményei meghaladják a munkavállaló képességeit, hogy kezelje (vagy irányítsa) azokat. Ez nem betegség, de mentális vagy fizikai egészségkárosodást okozhat. A munkával összefüggő stressz egy szervezési probléma tünete, nem pedig az egyén gyengesége. Felmérések szerint az Európai Unióban a munkavállalóknak több, mint egy negyede gondolja azt, hogy a munkával összefüggő stressz befolyásolja egészségét⁽⁵⁾. Az erős munkaterhelés hozzájárulhat a munkával összefüggő stressz kialakulásához.

Hét lépés a stressz megelőzéséhez

- Megfelelő kockázatelemzés
- A megelőző intézkedések alapos tervezése
- Munka-orientált és munkavállaló-orientált intézkedések együttes alkalmazása
- A helyzetnek megfelelő egyedi megoldások
- Megfelelő külső szakértelem igénybevétele
- Hatékony társadalmi párbeszéd, partnerség, és a munkavállalók bevonása
- Folyamatosan fenntartott megelőző intézkedések és a felső vezetés támogatása

Erőszak

Munkahelyi erőszak minden olyan esemény, amikor egy személyt bántanak, megfenyegetnek vagy megtámadnak munkája során, úgy, hogy az veszélyezteti biztonságát, egészségét, jóllétét vagy

⁽⁴⁾ A 89/391 irányelv alapján.

⁽⁵⁾ A munkakörülmények harmadik európai felmérése 2000. Európai Alapítvány a munka- és életkörülmények javításáért, Luxembourg, 2001.

munkateljesítményét. Beletartozik ebbe a sértegetés, fenyegetés, vagy a fizikai vagy lelki agresszió, amit egy a szervezeten kívüli személy követ el a munkáját végző személlyel szemben. Az erőszaknak lehet faji vagy szexuális dimenziója is. Az oktatási ágazatban dolgozók is válhatnak erőszak áldozatává, mivel a támadó a rendszer „képviselőinek” tekinti őket.

A munkavállalók fokozott kockázatnak vannak kitéve, ha munkájuk során:

- közvetlenül foglalkoznak a tanulókkal és/vagy azok gondviselőivel;
- sokáig vagy egyedül dolgoznak;
- külső helyszíneket vagy otthonokat látogatnak; és
- különleges bánásmódot igénylő tanulókkal dolgoznak.

Bántás

A bántás úgy értelmezhető, mint egy munkavállaló vagy munkavállalók egy csoportja ellen irányuló ismételt, indokolatlan magatartás, amely egészségi és biztonsági kockázatot kelt. Az erőszaktól eltérően, amely rendszerint kívülről ered, a bántás munkatársak között jelentkezik. A bántás kezelésére a legjobb módszer egyrészt egy bántással szembeni hozzáállást és értékrendet tartalmazó szervezeti kultúra létrehozása, másrészt a pszicho-szociális munkakörnyezet javítása, például úgy, hogy kerüljük a tisztázatlan szerepeket és feladat-meghatározásokat.

További információk

Az Európai Munkavédelmi Ügynökség weblapja a <http://agency.osha.eu.int> címen található. Az Ügynökségnek az oktatási ágazatban alkalmazott jó munkavédelmi gyakorlatra vonatkozó anyaga a http://europe.osha.eu.int/good_practice/sector/education címen található.

*Magyar nyelvű információk a magyar Fókuszpont weblapján találhatóak:
www.munkavedelem.hu.*

Tény-levelek az Európai Munkavédelmi Ügynökségtől

A tény-levelek valamennyi európai nyelven ingyen letölthetők a <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/> weblapról.

TÉNYEK 4.: <i>A munkával összefüggő váz- és izomrendszeri problémák megelőzése</i>
TÉNYEK 13.: <i>Sikeres irányítás a balesetek megelőzésére</i>
TÉNYEK 14.: <i>A munkával összefüggő elcsúszások, elbotlások és elesések megelőzése</i>
TÉNYEK 22.: <i>A munkával összefüggő stressz</i>
TÉNYEK 24.: <i>Munkahelyi erőszak</i>
TÉNYEK 31.: <i>Gyakorlati tanácsok munkavállalóknak a munkával összefüggő stressz és annak okainak kezeléséhez</i>
TÉNYEK 32.: <i>Hogyan kezeljük a pszicho-szociális problémákat és csökkentjük a munkával összefüggő stresszt</i>
TÉNYEK 45.: <i>Munkavédelmi irányítás az oktatási ágazatban</i>
TÉNYEK 47.: <i>A személyzet elleni erőszak megelőzése az oktatási ágazatban</i>

Európai Munkavédelmi Ügynökség
Gran Via, 33, E-48009 Bilbao
Tel: (34) 944 79 43 60, fax: (34) 944 79 43 83
information@osha.eu.int